

Nr 445.

Av herrar **Carlström** och **Hamrin**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 229, angående beredande av stöd åt insättare i vissa sparbanker m. m.

I proposition nr 229 föreslår Kungl. Maj:t riksdagen att lämna visst stöd åt personer, vilka ha penningar insatta i de sparbanker, som i propositionen omnämnas. Motivet härför angives vara att billighetsskäl tala för att sådan hjälp lämnas så mycket mer som många av ifrågavarande insättare äro att räkna till dem, vilka befinna sig i blygsamma ekonomiska omständigheter.

Även om starka principiella betänkligheter måste hysas mot en stödaktion av detta slag, torde dock nu, då frågan blivit väckt, en ingående prövning av sättet och omfånget av den föreslagna hjälpen vara ofrånkomlig. Att en oangriplig princip härutinnan står att finna, har man all anledning att betvivla. Den enda rationella principen torde i så fall vara att tillförsäkra samtliga insättare full betalning. Då detta icke kan ifrågakomma dels på grund av det stora belopp det här rör sig om och dels därför att genom ett sådant förfaringssätt ansvarskänslan skulle slappna och kravet på statens ingripande i liknande eller andra fall befaras komma att ökas, gäller det att finna en medelväg, som blir så rättvis som möjligt.

Vi kunna i detta avseende icke finna att regeringsförslaget innebär en lycklig lösning av frågan.

Vad då till en början den föreslagna hjälpens storlek beträffar torde densamma ingalunda komma att uppgå till tillnärmelsevis den summa som i propositionen upptages. Utgår man ifrån att hjälpen skulle begränsas till att avse endast sådana enskilda insättare, vilka ha högst 5,000 kronor i någon av ifrågavarande sparbanker, torde summan av de belopp staten skulle tillskjuta stanna vid 4 å 5 miljoner kronor. Till detta resultat kommer man med utgångspunkt från propositionens siffror rörande de olika bankernas ställning och möjlighet till utdelning åt insättarna; den sistnämnda beräknad efter en i propositionen angiven mindre gynnsam avveckling. Vidare konstaterar man efter en undersökning av det föreliggande materialet, att hjälpen praktiskt taget endast avser insättarna i Allmänna sparbanken i Stockholm.

Vad som i detta sammanhang emellertid är av större intresse att närmare undersöka är i vilken omfattning hjälpen skulle komma att lämnas till de olika grupperna av insättare. Detta är så mycket nödvändigare som motivet, såsom förut omnämnts, angives vara att bispringa personer

i svag ekonomisk ställning. Propositionen lämnar i detta avseende belysande uppgifter.

Om man då till en början granskar de tabeller, vilka avse Allmänna sparbanken i Stockholm, skall man finna att 20,449 insättare ha en genomsnittlig fordran av sparbanken uppgående i avrundat tal till 140 kronor per motbok. Dessa skulle enligt förslaget komma i åtnjutande av högsta statsbidraget, enär det förutsättes att dessa befinna sig i det läget att de först och främst äro i behov av hjälp. Mot detta resonemang kan givetvis invändas att antagandet är godtyckligt. Uppenbart finnes bland dessa insättare personer, vilka dels äro i goda ekonomiska omständigheter och för vilka förlusten genom bankens fall är tämligen betydelselös, och dels sådana, för vilka i varje fall förlusten dock icke kan sägas vara ruinerande med hänsyn till summans ringa storlek. Detta framgår också genom en enkel räkneoperation. Om man antar att propositionens beräkningar över Stockholmsbankens möjligheter till utdelning är något så när riktig, kommer denna grupp av insättare att få en statshjälp av 63 kronor per individ och en utdelning av 21 kronor eller sammanlagt ett belopp av 84 kronor i stället för insatta 140 kronor.

Går man till nästa grupp, finner man att de 1,992 insättarna ha i genomsnitt innestående 1,400 kronor per motbok. Dessa skulle få i statshjälp 550 kronor och i utdelning 210 kronor och förlusten därigenom reduceras till 640 kronor. För nästa grupp blir resultatet av en undersökning att 1,661 insättare ha i genomsnitt 3,030 kronor vardera, och av detta belopp betalar staten åter 750 kronor och banken 450 kronor. Slutligen ha de 481 insättarna, vilka tillhöra den grupp, som har mellan 5,000 och 10,000 kronor insatta, en genomsnittlig fordran av 6,500 kronor vardera och erhålla av staten 625 kronor och i utdelning 975 kronor, om nämligen propositionens något oklara framställning på denna punkt får tydas så att hela utdelningen tillsammans med statshjälpen ej får överstiga propositionens procentsiffror för ett belopp intill 5,000 kronor. Det egendomliga inträffar alltså att dessa sistnämnda insättare, vilka räknas till dem som anses böra hjälpas, få en statshjälp av mindre belopp än de vilka falla under nästföregående kategori.

Övergår man sedan att granska tabellerna över Bergslagens sparbank, finner man att insättarna i denna bank få litet eller intet av statshjälpen. Av 15,600 insättare uppgår medelbeloppet blott till 62 kronor per motbok, och dessa skulle alltså få en hjälp av 12,40 per person efter en beräknad utdelning av 40 procent från banken. Grupp nr II har en genomsnittsfordran på 1,400 kronor och skulle erhålla i form av statshjälp omkring 200 kronor, varemot övriga insättare i denna sparbank icke skulle få något alls. På samma sätt förhåller det sig med samtliga insättare i alla övriga banker, alltså under förutsättning av av de uppgjorda beräkningarna i propositionen äro i stort sett riktiga.

Inför dessa siffror kan man ha anledning fråga sig om de riktlinjer,

som förslaget anvisar, äro de lämpligaste och bästa. Enligt vad här förut påpekats rörande uppdelningen av hjälpen mellan de olika insättaregrupperna, förhåller det sig uppenbart så, att många, vilka tillhöra de grupper, som ha större belopp insatta i de olika bankerna, just äro sådana, vilka nu hotas med att förlora så gott som allt vad de genom många års, ja ett helt livs sparsamhet förmått att spara. Är det i själva verket icke så, att en person, låt vara att han förlorar sin lilla sparpenning på ett eller annat hundratal kronor, dock har lättare att övervinna denna förlust än den, vilken blir *ruinerad* genom vad som nu inträffat?

En formel, som mera och bättre tager sikte på att fördela hjälpen, borde därför kunna utfinnas. Med utgångspunkt från propositionens belopp 10 miljoner kronor torde en framkomlig väg i nyssnämnda syfte vara följande. Staten garanterar åt insättarna ett belopp motsvarande 30 procent av den förlust, som desamma komma att åsamkas, dock så att ingen insättare får mera än 60 procent av sitt tillgodohavande i respektive bank genom statens medverkan.

Såsom förut antytts blir detta en rättvisare hjälp utan att beloppet torde komma att överstiga den i regeringsförslaget upptagna summan. Av allt att döma kommer beloppet även efter detta förslag att väsentligt understiga 10 miljoner kronor, särskilt om en gallring sker i överensstämmelse med propositionsförslaget. Härmed avses icke uteslutandet av kommunala medel och kassor. Vad de förstnämnda angår, torde det böra påpekas, att om staten här träder in för hjälp, innebär detta icke att enskild person gynnas. Det blir i viss mån ett överlyftande på hela folket av vad eljest en mindre grupp samhällsmedborgare få bära. Beträffande kassornas insättarebehållning torde det böra anmärkas, att denna i många, kanske de flesta fall avser att främja sociala ändamål, varför ej heller de böra uteslutas.

Endast en grupp av insättare skulle enligt propositionen få full betalning för sina fordringar, d. v. s. innehavarna av s. k. skolsparbössor. Det förefaller som om starka skäl kunna anföras för att även en annan grupp av insättare borde komma i åtnjutande av samma förmån. Härmed avses myndlingar. Det förhåller sig ju så att förmyndare tillsättes av domstol, och för övervakningen av dessa välja kommunerna överförmyndare. Dessa tillse att förmyndaren handhaver sin myndlings medel efter gällande lagar och författningar. Såsom laglig deponering av en myndlings kontanta tillgångar måste en sparbank under offentlig kontroll anses vara. Det skulle vara synnerligen hårt om en minderårig eller eljest omyndig person, vilken icke själv har någon bestämmanderätt över sina tillgångars placering, en dag då redovisning skall äga rum, finner sig vara medellös eller i varje fall ha förlorat genom ifrågavarande katastrof det mesta av sina penningar.

Mot nu skisserade förslag i sin helhet kan naturligtvis invändas, att detsamma icke i lika hög grad som propositionen medverkar till att inpränta

hos allmänheten nödvändigheten av att iakttaga försiktighet även vid val av bankinrättning, åt vilken man anförtror sina penningar. Det torde icke i detta sammanhang tjäna något till att diskutera den frågan. Vårt folks förtroende för alla inrättningar, vilka ha laglig rätt att kalla sig för banker, är så inrotad och gammal, att det är förklarligt om den stora allmänheten icke det ringaste reflekterar på vilken bank man vänder sig till med sina besparingar. Och i varje fall torde de förluster, som åsamkas insättarna i nu ifrågavarande sparbanker, bli för många så kännbara att »straffet» för den förmenta oförsiktigheten är tillräckligt. Varje innehavare av motbok med en bankinrättning av vad slag de vara må i vårt land torde för övrigt med hänsyn till vad som inträffat ha funnit anledning överväga om han eller hon har sina penningar säkert placerade. Det kan snarare antagas att vad som nu inträffat kommer att medföra för sparandet icke önskvärda följder i det avseendet att även väl skötta sparbanker bli föremål för misstroende.

Under återopande av vad sålunda anförts få vi hemställa,

att Kungl. Maj:ts proposition nr 229 på så sätt bifalles, att de här ovan framställda riktlinjerna måtte komma att tillämpas vid statshjälpens fördelning och omfattning.

Stockholm den 19 april 1929.

Felix Hamrin.

Oscar Carlström.
